

راه تحقق آرزوها

درباره ماه مبارک رمضان و فرصت های موجود در آن، برای سرشت و سرنوشت انسان سخنان بسیار گفته شده است. همچنین هر فردی به تناسب رشته و تخصص علمی خود توجیهات و تفاسیر گوناگونی ارائه کرده است.

مثلا راجع به شب قدری که گذشت، هرچند درباره تاریخ و زمان آن و چرخش سالیانه آن، هم دیدگاه های فلسفی و هم اندیشه های عرفانی نظراتی را ارائه کرده اند. درباره صحت و سقم این مطالب چندان نمی توان با قاطعیت نظر داد، چرا که در میان اندیشه های فلسفی و عرفانی، اختلاف دیدگاه به غایت وجود دارد و تقریبا بلکه تحقیقا نظرات آقایان مبتنی بر برهان و استدلال است که البته این بسیار خوب و قابل تحسین است، ولی اعتقاد به خود شب قدر برهان پذیری نمی خواهد باید تعبداً و یا سر تسلیم پذیرا بود. از سوی دیگر این تعبد را می توان برهانی نمود و آن را با عقل سنجدید و کاری ارزنده است. یکی از مطالبی که باید بدان اشاره کرد، این است که چرا کلمه «قدر» استفاده شده است؟ در قرآن کریم برای شب گاهی «اللیل»، استفاده شده و گاهی به صورت مؤنث از واژه «لیله، بهره برده شده است. واژه لیل در قرآن به مطلق شب در مقابل روز گفته شده است، مانند اللیل والنهار که در آیات فراوان دیده می شود. اما واژه لیله برای بیان یک شب خاص بدان اطلاق شده است، مانند لیله القدر و یا «اللزناه فی لیله مبارکه»، (الدخان)

از نگاه قرآنی و بیبان حضرات معصومین^(ع) قدر به معنای اندازه و مقدر کردن؛ یعنی اندازه گیری کردن آمده است. این معنا به چنین مفهومی را اشاره دارد که هر چیزی که اندازه بخورد، در واقع محدود شده است. یعنی عالم ماده و عالم جسم و جسمانی محدود است و عالم غیر جسمانی نامحدود، پس اگر امری از عالم غیب و عالم مافوق عالم طبیعت به عالم طبیعت قرار است بیاید، باید حدّ خورده و محدود شود؛ به این محدودیت اندازه گفته می شود.

پس اگر به این معنا توجه کنیم که در شب قدر ملائکه و روح علیهم السلام به عالم طبیعت و به عالم ماده برای هر امر و کاری تنزل پیدا می کنند، در حقیقت آن امر دارای اندازه مطابق با رشد و تعالی جسمی و معنوی هر موجودی خواهد بود. در روزهای پایانی ماه مبارک رمضان شاید توجه به این یک نکته برای ما کافی باشد. چنان که آیه شریفه الهی می فرماید: «أَزَلَّ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا» (الرعد/۱۷) از آسمان آبی نازل کرد در نتیجه آب این جریان پیدا می کند در هر ظرف و جویباری به اندازه ای که دارد. یعنی جویبار اگر کوچک باشد آب اندکی را فرامی گیرد و اگر یک رودخانه بزرگ باشد به اندازه بزرگی اش آب را فرامی گیرد. به همین دلیل در بیان برخی بزرگان و استادان ما گفته شده است که بهترین اعمال شب قدر مذاکره و گفت وگوهای علمی است، چرا که مذاکره علمی که اگر این گفت وگوها دینی بوده باشد و راجع به دین مذاکره شود، موجب استکمال نفس انسانی است و این استکمال ظرفیت انسان را افزایش داده، در نتیجه می تواند از شب قدر بی همتایی بهره برد.

این آموزه ها نباید برای یک شب، یک ماه و حتی مدتی کوتاه باشد، علم آموزی و راه گفت وگو برای فهم راه عنوان عملی عبادی همیشگی تکرار کنیم. در همه روزها و ماه ها تا به خواسته های خود برسیم. چگونه؟ انسان ها بر اساس آموزه های تجربی و علمی دریافته اند که به نوزادان نشان نباید غذا و یا اشیای گران بها و دیگر چیزهایی که در حد و حدود آنان نیست، داده شود، چرا که قدر آن نوزاد بدان اندازه نیست، هر چقدر رشد می یابد متناسب با رشدش به او چیزهایی داده می شود. هر چند آن نوزاد و یا کودک درخواست اشیایی را داشته باشد، بزرگان خانواده بر اساس حکمتشان در اختیار آن نوزاد و یا کودک قرار نمی دهند. آموزه ما از ماهی که در انتهای آن هستیم، می تواند این باشد. ما در شب قدر هر چند مسائل‌هایی را از درگاه الهی داریم ولی خدای تعالی بر اساس حکمتش مسائل ما را اجابت می کند؛ یعنی ما اگر ظرفیت خود را بشناسیم و مطابق با ظرفیتمان از خدای تعالی درخواست و سؤال کنیم، حتما بر اساس وعده ای که فرمود: «وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أَحِیْبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَنَسْتَجِیْبُوْا لَیْ وَ لَیُؤْمِنُوْا بِیْ لَعَلَّهْمْ یَرْشُدُوْنَ» (البقره/۱۸۶) دعایشان مستجاب خواهد شد. در پایان آیه شریفه الهی می فرماید: «لعلهم یرشدون» اشاره به این است که انسان اگر رشد یابد، دعایش به شرف اجابت نزدیک و نزدیک تر می شود. همان گونه که در آیه شریفه دیگری چنین وعده داده است: «لَا أَزِلُّ فِی الدِّیْنِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَىِّ فَمَنْ يَكْثُرِ بِالطَّاغُوتِ وَ یُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰی لَا اِثْقَامَ لَهَا وَ اللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ» (البقره/۲۵۶) که اجباری در دین نیست؛ یعنی چون راه آشکار و راه انحرافی از یکدیگر بازشناسی شده است، پس اگر کسی دو عنصر براءت و ایمان را در خودش تقویت کند، در این صورت به ریسمان الهی چنگ زده است که هیچ گسستی در آن نیست. باتوجه به این فرمایشات نورانی، بهترین دعا درخواست رشد و استکمال نفسانی باید باشد تا دیگر حوایج به تبع این میزان از رشد و استکمال مستجاب شود، اگر حوایج بزرگی داریم باید در خودمان رشد و استکمال نفسانی ایجاد کنیم.

پرس و بدان

کفاره روزه

در این ستون به پرسش های شما درباره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می توانید با ارسال پیامک پرسش های خود را به شماره ۰۷۲۸۹۳۰۰ یا ما در میان بگذارید.

- اگر فردی به علت عذر شرعی یا بیماری نتواند روزه ماه رمضان را به جا آورد و عذراتا ماه رمضان سال بعد ادامه داشته باشد، وظیفه او چیست؟**

آیت... العظمی خامنه ای

برای روزه هایی که در ماه رمضان به دلیل بیماری افطار کرده و تا رمضان سال بعد هم این بیماری ادامه داشته است، هر روز یک مدّ (حدود ۷۵۰ گرم) طعام به عنوان قفیه به فقیر بپردازید و قضای آن روزه ها واجب نیست؛ مگر ماه رمضان آخر در صورتی که پس از آن سلامتی حاصل و قدرت به گرفتن روزه های قضای آن را داشته باشید که در این صورت اگر تا رمضان سال بعد، قضای روزه ها را نگرفته باشید، علاوه بر دادن مدّ طعام باید قضای آخرین سال بیماری را نیز بگیرید.

آیت... العظمی سیستانی

اگر انسان به علت بیماری، روزه ماه رمضان را نگیرد و بیماری اوتاما ماه رمضان سال بعد طول بکشد، به گونه ای که در تمامی ایام سال نتواند روزه بگیرد، قضای روزه هایی را که نگرفته است بر او واجب نیست؛ ولی پس از فرارسیدن ماه رمضان سال بعد، باید برای هر روز یک مدّ (تقریباً ۷۵۰ گرم) طعام یعنی گندم یا جو یا نان و مانند این ها به فقیر بدهد که آن را فدیّه سالانه هم می نامند و پرداخت آن قبل از فرارسیدن ماه رمضان سال بعد، صحیح نیست؛ البته کسی که مثلاً سی روز کفّاره از ماه رمضان قبل به عهده دارد، می تواند روز پانزدهم ماه شعبان کفّاره پانزده روز را بپردازد و نیز کسی که کفّاره ۱۰ روز به عهده اوست، روز بیست و پنجم ماه شعبان می تواند کفّاره پنج روز را بپردازد و همین طور...؛ شایان ذکر است در این زمینه موارد ذکر شده در مسائل بعدی، سیر کردن فقیر کافی نیست و لازم است یک مد طعام را به عنوان اینکه مال و ملک فقیر باشد به وی بپردازد.

آیت... العظمی مکارم شیرازی

هرگاه به واسطه بیماری، روزه ماه رمضان را نگیرد و بیماری اوتاما ماه رمضان سال بعد طولانی شود، قضای روزه هایی را که نگرفته واجب نیست، فقط باید برای هر روز یک مد (تقریباً ۷۵۰ گرم) گندم یا جو و مانند آن به فقیر بدهد، ولی اگر به واسطه عذر دیگری (مثلاً به خاطر مسافرت) روزه نگرفته باشد و عذر اوتارمضان بعد باقی بماند، احتیاط واجب آن است که روزه هایی را که نگرفته بعد از ماه رمضان قضا کند و برای هر روز یک مد طعام به فقیر دهد. همچنین اگر ترک روزه به خاطر بیماری بوده، بعد بیماری برطرف شده است و عذر دیگری مانند مسافرت پیش آمده است.

شهرار
NEWS ۳۱۸
شماره ۳۱۸
۲۷ فوریه ۱۳۹۲
۲۵ مرداد ۱۳۹۲

۱۴

نگاهی به فضایل و اعمال دهه پایانی ماه رمضان

این شب ها نزد خداوند عزیز است

حمیده خلیل زاده | به گفته بزرگان و علمای دین دهه آخر رمضان دارای ارزش های فراوانی است و از این رو برای این ایام اعمال و مناسکی نیز توصیه شده است. برخی مفسران قرآن نیز با استناد به آیه دوم سوره فجر، این دهه را جزو ایامی دانسته اند که نزد خداوند ارج و قرب فراوانی دارد و خدای متعال آن را عزیز داشته است.

قسم به این «اشب

بر فضیلت این دهه باشد. همچنین درباره فضیلت این دهه روایات متعددی نقل شده است. مانند اینکه پیامبر^(ص) درباره این دهه فرموده اند: هیچ روزی بهتر از روزهای دهه اول ذی الحجه برای انجام عمل صالح نیست. (ابن طاووس، علی بن موسی، الإقبال بالأعمال الحسنة، ج ۲، ص ۳۵)

۲. برخی معتقدند مراد از این آیه، دهه آخر ماه مبارک رمضان است؛ (شبر، سید عیداً...، تفسیر القرآن الکریم، ص ۵۵۷) زیرا هم در بهترین ماه واقع شده و هم به احتمال فراوان، شب قدر در آن است که مجموع این ها نشان از منزلت این شب ها دارد.

۳. برخی مفسران در کنار اقوال دیگر، احتمال داده اند که مراد از این ۱۰ روز، دهه اول محرم بوده باشد. (رطبی، محمد بن احمد، الجامع الأحکام القرآن، ج ۲، ص ۳۸)

فرصتی که نباید از دست برود

اعمال دهه آخر ماه مبارک رمضان پرداخته و نوشته است: «از شب بیست و یکم، دهه آخر ماه رمضان شروع می شود که بسیار پرارزش و مغتنم است. در هر شب از شب های این دهه، غسل و دیگر اعمال و مناسک عبادی مستحب است و روایت شده است که رسول خدا^(ص) در هر شب از شب های دهه آخر ماه رمضان غسل می کردند، برخلاف آنچه بعضی ناآگاهان می پندارند که با گذشت شب های قدر برنامه ماه مبارک رمضان تمام شده است.»

اعمال دهه آخر ماه مبارک رمضان

- زیارت امام حسین^(ع) در شب های دهه آخر

در فضیلت زیارت امام حسین^(ع) در ماه مبارک رمضان به نحو عام و در شب اول و نیمه ماه و آخر آن و شب های قدر به ویژه در روایات بسیاری نقل شده است.

- دعای شب های دهه آخر

دعاهای این شب ها بر دو قسم است؛ نخست دعاهایی که مشترک میان همه شب های این دهه است که در هر شب از دهه آخر ماه رمضان خوانده می شود و دیگر دعاهایی که مخصوص هر شب از دهه آخر است. (همان، ص ۷۹۶)

- دعاهای مشترک شب های دهه آخر

مرحوم «شیخ کلینی» در کتاب شریف «کافی»؛ از امام صادق^(ع) روایت کرده است که فرمود: در دهه آخر ماه رمضان، هر شب این دعا را می خوانی: «اَعُوْذُ بِجَلالِ وَجْهِکَ الْکَرِیْمِ. اِنَّ یُنْقِضَیْ عَنّیْ شَهْرُ رَمَضَانَ... پناه می برم به جلال ذات بزرگوارت از اینکه ماه رمضان از من بگذرد...» (کافی، جلد ۴، ص ۱۶۰، ج ۱) همچنین از مرحوم «کفعمی» در حاشیه «بلدالامین» از امام صادق^(ع) نقل شده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان، بعد از نمازهای فریضه و نافله، این دعا را می خواندند: «اللَّهُمَّ اَدْ عَنَّا حَقَّ ما مَضٰی مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ اَعْفِرْ لَنَا تَقْصِیرَنَا فِیْهِ...» خدایا ادا کن از ما حق ایام گذشته ماه رمضان را و بیامرز تقصیر ما را در این ماه... (مفاتیح الجنان، اعمال شب های دهه آخر ماه رمضان) «سید بن طاووس» در «اقبال» از امام صادق^(ع) نقل کرده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان این دعا را می خواندند: «اللَّهُمَّ اِنِّکَ فِی کِتَابِکَ الْمُتَنَزَّلِ، شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِیْ اُنْزِلَ فِیْهِ الْقُرْآنُ...» خدایا تو فرمودی در قرآنت که از آسمان نازل گشته «ما» شب رضائی که قرآن در آن نازل گشته...»

به گفته کارشناسان به هر حال سوگند به این شب های ده گانه به هر تفسیری که باشد دلیل بر اهمیت فوق العاده آن هاست، چرا که همیشه سوگند به امور مهم یاد می کنند. البته جمع میان این تفسیرهای سه گانه کاملاً ممکن است. از این رو مهم است که ما به دهه پایان ماه رمضان مانند سه شب قدر توجه کنیم تا از بهره های آن محروم نمانیم. در این باره پایگاه اطلاع رسانی دفتر آیت... مکارم شیرازی با استناد به مکتوبات این مرجع تقلید به بیان

- اعتکاف در مسجد

سنت برگزاری اعتکاف در مساجد جامع در دهه آخر ماه مبارک رمضان مستحب است و فضیلت فراوان دارد. در روایتی از رسول خدا^(ص)، اعتکاف در دهه آخر ماه رمضان برابر در حج و دو عمره شمرده شده است. (بحار الانوار؛ ج ۹۴، ج ۱۲۹، ص ۷)

این چنین است که رسول خدا^(ص) در دهه آخر ماه رمضان در مسجد معتکف می شدند. [اقبال، صفحه ۱۹۵] بسترشان را جمع می کردند و آماده و مهیا و بانشاط به شب زنده داری و عبادت می پرداختند و بسیاری از مسلمانان نیز در این امر به آن حضرت اقتدا می کردند. (کلیات مفاتیح نوین، ص ۷۹۱)

- دعاهای مخصوص روزه های ماه رمضان

اهتمام به خواندن دعاهای روزانه ماه رمضان و توجه و تدبیر در معانی آن که توصیه ای از رسول خدا^(ص) است. از «ابن عباس» روایت شده است که رسول گرامی اسلام^(ص) برای روزه هر روز از ماه مبارک رمضان فضیلت بسیاری را بیان فرموده اند و همچنین برای هر روز دعای مخصوصی با فضیلت و پاداش فراوان ذکر کرده اند. (کلیات مفاتیح نوین، ص ۸۱۲)

- نمازهای شب های دهه آخر

مرحوم «علامه مجلسی» در فصل آخر از اعمال ماه رمضان در کتاب «زاد المعاد»، نماز شب های دهه آخر ماه رمضان را چنین بیان می کند: و با توجه به اینکه بهترین اعمال در ماه مبارک، نماز و قرآن است و این نمازها در بردارنده بسیاری از سوره های قرآن است، هر فرد هر چند شب را بخواند غنیمت است. (همان؛ ص ۸۱۰)